

LA CULTURA ÉS LA NOSTRA MEMÒRIA

Humanitats per comprendre el món

Diem que la cultura és la nostra memòria perquè, d'alguna manera, és el conjunt de regles que hem heretat per jugar el joc de la vida. Igual que en qualsevol joc, les regles determinen què es considera valuós, què es premia i què es castiga, i ens orienten sobre quins camins val la pena seguir. Al Monopoly, acumular propietats; al Catan, comerciar i expandir-se; a l'Uno, fer pillar als altres. Però quin hauria de ser l'objectiu del joc de la vida? Probablement, viure bé: viure amb sentit, amb dignitat i amb felicitat.

La cultura és, en aquest sentit, el nostre manual d'instruccions. Ens ofereix valors, relats i preguntes que ens ajuden a comprendre el món i a comprendre'ns a nosaltres mateixos. Però la cultura no és només memòria: també és creació. El món canvia, i amb ell també han de canviar les nostres maneres d'interpretar-lo. Quan les metàfores del passat ja no serveixen per explicar el present, cal tenir la capacitat de crear-ne de noves.

El filòsof Ernst Cassirer deia que l'ésser humà és un animal simbòlic: entenem la realitat a través de símbols com les imatges, la música, les històries o les paraules. Les arts i les humanitats són, precisament, diferents maneres de simbolitzar i d'interpretar el món.

Entre totes aquestes eines simbòliques, les paraules ocupen un lloc central. El pensador grec Gòrgies advertia que *«la paraula és un gran sobirà que, amb un cos petit i invisible, realitza les obres més extraordinàries»*. Un bon discurs és capaç de guarir la tristesa, però també d'abocar-nos a la guerra. Les paraules tenen el poder de crear realitats per tots aquells que se les creuen. I aquestes realitats poden crear injustícies o eliminar-les.

Per això cal ser especialment curiosos amb les paraules. Encara més en una època sovint descrita com l'era de la postveritat, en què les paraules s'utilitzen de vegades no per descriure la realitat, sinó per manipular-la.

El nostre món és, en gran part, el conjunt de paraules que coneixem. Si tenim poques paraules, el nostre món és petit. Si en tenim moltes, el nostre món s'eixampla: comprenem més coses i podem viure la realitat amb més profunditat.

Per això les humanitats continuen sent imprescindibles. Perquè ens ensenyen a comprendre el món, a interpretar-lo críticament i a utilitzar les paraules amb responsabilitat.

En definitiva, el joc de la vida depèn també del valor de les nostres paraules. I és per això que cal procurar que entre el que diem i el que fem hi hagi la menor distància possible. Només així podem construir una societat en què valgui la pena viure: una societat en què la paraula sigui digna de confiança. Una societat on sigui possible jugar a ser feliços.